

חזקו ויאמץ לבבכם

שיעורו השבועי של מורנו הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א

השיעור משודר מידי שבוע בערוץ "קול ברמה" ביום ראשון בשעה 20:00 נמסר ביום ראשון ו' תשרי תשפ"ו

**עצרת חיזוק
והתעוררות**
מוצאי שבת שובה תשפ"ו
בהיכל ישיבת 'כסא רחמים'

**מרן הראשון לציון
הגאון רבי דוד יוסף שליט"א**

יצר הרע מסית לעשות מצוות!?

ברשות כבוד מרן הראשון לציון הרב הראשי לישראל ונשיא בית הדין הגדול והרב הראשי לירושלים הגאון הגדול רבי שלמה משה עמאר שליט"א, ה' יאריך ימיו ושנותיו, וימשיך בע"ה עוד הרבה שנים מעלה מעלה להפיץ מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, אמן כן יהי רצון, וכבוד מרן ראש הישיבה הגאון הצדיק רבי צמח מאזוז שליט"א, בנן של קדושים, שנושא בעול הישיבה הקדושה "כסא רחמים". יהי רצון שחפץ ה' בידו יצלח, וימשיך מעלה מעלה להגדיל תורה ולהאדירה בכל המקומות שהוא עושה. אני מסתובב בעולם, אני מכיר את המדינות ואת האנשים, והקב"ה עשה שרבי צמח יצטרך לנסוע ברחבי העולם לגייס כספים, כדי שהוא יפיץ שם הרבה תורה. ממש כך, בכל מקום שהגיע לשם, אני רואה את הפצת התורה והקדושה, בהרבה קהילות, ואת

המשך בעמ' 6

**מרן הראשון לציון
הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א**

כשמפסיקים התירוצים - מתחיל תיקון המעשים

אם לא באנו רק לשמוע את הדברים האלה (שפתח מורנו הרב צמח שליט"א) - דינו.

ברשות כבוד מרן הראשון לציון הגאון הגדול רבי דוד יוסף שליט"א נשיא בית הגדול והרב הראשי לישראל, וכבוד ידידנו הגאון הגדול מרן ראש הישיבה רבנו צמח מאזוז שליט"א, ה' יאריך ימיו בטוב ובנעימים. קהל קדוש, רבנים ותלמידים ואברכים וכל השומעים, ה' עליהם יחיו.

הוסרה העטרה

האמת אומר לכם, קשה לי עד מאד. אף פעם לא התקשיתי לבוא לישיבה. תמיד שמחתי להגיע. אף פעם לא היה לי קשה לבוא כמו היום - כשעטרת תפארת ישראל (מרן ראש הישיבה זצ"ל) סר מעל ראשינו. כשהיה שבת לתורמים של הישיבה (א.ה). לפני כשבועיים בפרשת כי תבוא, באותה שבת לא יכלתי להיות (א.ה). למרות שכל שנה מנהג

המשך בעמ' 4

**מורנו ראש הישיבה
הגאון רבנו צמח מאזוז שליט"א**

לדקדק היטב ולקבוע גדרים להבא

מורי ורבותי.

כבוד מרנן ורבנן הראשונים לציון, הגאונים הגדולים, שבכל לילה מכתתים את רגליהם ממקום למקום. ב"ה בזכותם עם ישראל זוכה וחוזר לאבינו שבשמים. הם הולכים בדרכו של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל שהוא שחידש את הדבר והיה מכתת רגליו בחודש אלול ממקום למקום, וכאשר ראו שעדיין לא היה מספיק כפי שהיה רוצה, לכן הביאו לו מסוק כדי שיוכל תוך כמה דקות 'לעוף' בכל רחבי ארץ ישראל ממקום למקום. זכר צדיק לברכה.

נכנסים ליום כיפור בלי הכנה ראויה

התכבדנו היום ששני הראשונים לציון באו לכבד אותנו, להשמיע לנו דברי מוסר וחזק. הנה כדי להבין את החשיבות של ה'מוסר', אביא דבר יפה

המשך בעמ' 4

העלון מוקדש לעילוי נשמת
מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

על פגיעה בחבר - יום הכיפורים לא מכפר

**מדוע לא ניתנו עשרת הדברות בלוח אחד גדול? מה סיבת
ההדגשה בפסוק "לפני ה' תטהרו", גם כשמעירים למי שעושה
עון - צריך להזהר בכבודו, מדוע החמיצו לרב הונא ארבע מאות
חביות, כמה ילדים היו לחנה אם שמואל הנביא, המוחל לחבירו - ה' יתנהג
איתו באותה מידה | הכל הולך אחר החיתום**

יום אדיר בימי שנה

שבוע טוב ומבורך, שנה טובה ומבורכת, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות, אמן כי יהי רצון.

אנחנו מתקרבים ליום הגדול בשנה, היום המיוחד בשנה - יום הכיפורים, יום שעליו נאמר, "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו" (ויקרא ט"ז, ל'). בתפילת מוסף של יום הכיפורים אנחנו אומרים: "יום אדיר בימי שנה!", זה יום חזק! יום שבו כל אחד ואחד נחתם לחיים טובים - או חלילה להיפך. אמנם עברנו כבר את ימי ראש השנה, ואנחנו בוטחים בהשם יתברך שכתב אותנו לחיים טובים ולשלום, אבל עכשיו זה החתימה. "הכל הולך אחר החיתום".

שני לוחות מצומדים

בתורה נאמר על משה רבנו שנתן לעם ישראל את התורה בשני לוחות, "ויכתבם על שני לוחות אבנים" (דברים ד', י"ג), ולכאורה מדוע נכתבו עשרת הדיברות בשני לוחות, מן הראוי שיהיו כולם כתובים בלוח אחד גדול? ואם נאמר שרצון ה' דוקא שנים, מדוע חיברם יחד?

אלא ביארו המפרשים, כל לוח מסמל מצוות אחרות, הלוח הראשון מסמל את המצוות שבין אדם למקום, "אנכי ה' אלקיך, לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני" וגו' (שם ה', ו'-ז'), ואילו הלוח השני מסמל את המצוות שבין אדם לחבירו, "לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב" וגו' (שם י"ז). בא ה' יתברך לרמוז לעם ישראל, אמנם הלוחות הם שני לוחות נפרדים, אחד בין אדם למקום, אחד בין אדם לחבירו, אבל אי אפשר לקיים רק אחד! הלוחות מחוברים. כמו שאנחנו מחויבים לשמור את המצוות שבין אדם למקום, כך אנחנו חייבים לשמור ולקיים את המצוות שבין אדם לחבירו.

התענית לא תעזור!

במסכת יומא (דף פ"ה ע"ב) שנינו, "עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר". אנשים חושבים, הנה הגיע יום הכיפורים, נתענה, נתפלל בכוונה, נקרא תהלים, ואז נהיה נקיים, ה' ימחל לנו על הכל. אבל הם טועים, המשנה אומרת שעל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר! התענית לא תעזור, התפילות לא יעזרו, עד שילך ויפייס את חבריו. **הקדוש ברוך הוא אוהב את הבנים שלו, הוא רוצה שכולם יהיו מאוחדים, בלי מחלוקות, בלי קפידות. כמה צריך להיזהר בעבירות שבין אדם לחבירו.**

הרב פרי חדש (סי' תר"ו) ועוד פוסקים הסבירו בגמרא הזו, שכל עוד אדם לא התפייס עם חבריו על מה שעשה לו, הקב"ה אינו מוחל לו אפילו על החלק של העבירה שבין אדם למקום. [כ"כ הרב פרי חדש סי' תר"ו בשם מהר"ש גרמיזאן, שעבירה שבין אדם לחבירו יש בה חלק למקום, כגון אם ביזהו בדברים הרי עבר על "ואהבת לרעך כמוך" וכיוצא, וכל זמן שלא ריצה את חבריו, אפילו בחלק מעבירה זו שבין אדם למקום אינו מכפר. וע"כ בפרי מגדים סי' תרו מש"ז סק"א, וחיי אדם כלל קמ"ג].

לפני מי נטהרים?

במסכת ברכות (דף כ"ז סע"ב) אומרת הגמ' על רבי אלעזר בן עזריה שהוא נבחר להיות נשיא, למרות שהיה צעיר לימים רק בן שמונה עשרה שנים¹, רואים שרבי אלעזר בן עזריה היה גדול מאד בתורה.

והנה במסכת יומא (שם) שאל רבי אלעזר בן עזריה על לשון הפסוק, "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", מדוע הדגיש הפסוק, "לפני ה'?" ודאי שלפני ה'! וכי מול בג"ץ? מול בית המשפט...!? הרי כולם עומדים לפני ה', מה בא הפסוק לומר? אלא דרש רבי אלעזר בן עזריה, כוונת התורה לומר לאדם, בכח של יום הכיפורים לכפר רק על עבירות שלפני ה' - רק על עבירות שבין אדם למקום, אבל עבירות שאדם חטא לחבירו, אין יום הכיפורים מכפר, עד שירצה את חבריו.

הלכה למעשה

וכך נפסק להלכה. הרמב"ם שהיה מגדולי הפוסקים, כתב בהלכות תשובה (פרק ב' הלכה ט'): **אין התשובה ולא יום הכיפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור וכו'.** אבל עבירות שבין אדם לחבירו, כגון החובל את חבריו, או המקלל חבריו, או גוזלו וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצוהו. אף על פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו, צריך לרצותו ולשאלו ממנו שימחול לו - לא מספיק שאדם יחזיר את הגזל שגזל, אלא צריך גם לפנות לנגזל ולבקש ממנו מחילה, שימחל לו על הצער ועוגמת הנפש שגרם לו.

ממשיך הרמב"ם ואומר: **אפילו לא הקניט את חבריו אלא בדברים, צריך לפייסו ולפגוע** (- ולהפציר) **בו עד שימחלו לו** - אפילו רק קללת את החבר, לא לקחת לו כלום ח"ו, אבל אמרת לו מילים כואבות, אתה חייב ללכת ולבקש סליחה.

מחילה, מחילה, מחילה!

כאשר הייתי בחור צעיר בן שש עשרה שנה, הייתי קורא בתורה בבית כנסת "זרע יצחק" בתונס, בית הכנסת של רבי יצחק למברוזו זצ"ל, שהיה מגדולי תונס לפני כמאתיים שנה. שבת אחת בעודי קורא בתורה, ישב יהודי אחד ודיבר בלי הפסקה, דיבר ודיבר, הסתובבתי לעברו וצעקתי עליו: "קורא - (אמרתי לו בערבית, והפירוש - מקל) תשתוק!".

אני זוכר שלאחר התפילה כאשר הלכתי לבית, עשיתי חשבון נפש, אמרתי בלבי, איך עשיתי דבר כזה? איך הלכנתי את פניו ברבים? הרי הגמרא במסכת סנהדרין אומרת (דף צ"ט ע"א), "המלכין פני חבריו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא!" בשביל להוכיח אדם אמכור את העולם הבא שלי! מאד כאב לי על זה.

שבת לאחר מכן כאשר העלו את אותו אדם לעליית כהן, תפסתי את הספר תורה סגור, ואמרתי לו בפני כולם, "אני מבקש סליחה על הדברים שאמרתי לך בשבת שעברה, מחילה, מחילה, מחילה". ידעתי שאנשים יעשו מזה מטעמים... חלק אמרו, בטח הוא עשה חשבון נפש, חלק אמרו, בטח אבא שלו שמע וגער בו, כל אחד נתן פירוש אחר, אבל העיקר שאת

1. בגמרא שם מסופר, שכאשר באו ושאלו את רבי אלעזר בן עזריה האם הוא מסכים להיות נשיא, אמר להם: "אלך ואשאל את אשתי". אבל כשבא לשאול אותה, היא לא מיהרה להסכים, אמרה לו: "אמנם היום הם רוצים למנות אותך לנשיא, אבל מחר הם יכולים גם להוריד אותך מהנשיאות". השיב לה רבי אלעזר: "את צודקת, אבל לפחות אנצל את הימים שישאירו אותי בנשיאות, גם זה טוב". המשיכה האשה ושאלה: "אבל אתה רק בן שמונה עשרה, אין לך אפילו שיערה אחת לבנה, כאשר תאמר הלכה בציבור, אנשים יאמרו, מי זה הצעיר הזה שבה לחדש חידושים? למה מי הוא בכלל...?" כאן רבי אלעזר נותר בלי תשובה. על השאלה הזאת הוא לא חשב. ומספרת הגמרא, שבאותו היום התרחש נס וצמחו לו שמונה עשרה שורות של שער לבן. זה מה שאנחנו קוראים בהגדה של פסח: "אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה" וכו' (וזו משנה במסכת ברכות דף י"ב ע"ב), באמת אני רק בן שמונה עשרה שנה, אבל אני נראה זקן כבן שבעים שנה.

בני פנינה נחשבו בני חנה

ביום ראש השנה קראנו את הפטרת חנה. וגם בכל יום אנחנו אומרים לפני התפילה את הפסוקים האלו. "עַד עֲקָרָה יִלְדָּה שְׁבָעָה, וְרַבַּת בָּנִים אֲמָלְלָה" (שמואל-א' ב', ה'). מי זאת העקרה שילדה שבעה? מי זאת "רבבת בנים אומללה"? רש"י מבאיר הביא את דברי המדרש שאומר (מדרש שמואל פרשה ה' אות י'), לפנינה היו עשרה ילדים, וכמו שניחם אלקנה את חנה ואמר לה: "הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים" (שם א', ח') - הכוונה מהעשרה בנים של פנינה.

אלא שלאחר שה' פתח את רחמה של חנה והחלה ללדת, על כל ילד שהיתה יולדת חנה, היתה פנינה קוברת שניים. כאשר ילדה חנה ארבעה בנים - קברה פנינה שמונה. בלילה החמישית של חנה, נשתחזה פנינה לרגלי חנה ואמרה לה: "אני מוכנה לתת לך את שני הילדים שנשארו לי, רק תני להם לחיות! שלא ימותו!", ואכן שני בניה האחרונים נשארו בחיים, ולפיכך נכתב שהיו לחנה שבעה ילדים - "עד עקרה ילדה שבעה" - למרות שבפועל היו לה רק חמשה. כי גם הילדים של פנינה נקראו כאילו הם הילדים שלה.

כאשר קוראים את דברי רש"י הללו, מיד שואלים - למה? מדוע הקדוש ברוך הוא העניש כל כך את פנינה? רבותינו אומרים, משום שפנינה היתה מכעיסה את חנה על שלא היו לה ילדים, "וְכַעֲסָתָה צָרָתָה גַּם כָּעַס בְּעֵבֹר הָרַעְקָה, פִּי סָגַר ה' בְּעַד רַחֲמָה" (שם ו'), פנינה היתה אומרת לחנה: "את יודעת, היום קניתי בגדים לילדים, היום הכנתי אוכל לילדים, איזה אוכל הכנת? איזה בגדים קניתי? הילדים מחכים לך", מיד מספר הנביא, וְתִבְכֶּכָּה וְלֹא תֵאָכֵל" (שם ז'), חנה הצטערה מאד מהדברים האלו. אבל הקדוש ברוך הוא לא אוהב את זה. "ואהבת לרעך כמוך, אני השם" (ויקרא י"ט, ח') - ה' רוצה שנאהב ונעזור אחד לשני. ולכן ה' כ"כ הקפיד על פנינה.

עכשיו, לקראת יום הכיפורים, בואו נמחק את העוונות, בוא נמחל אחד לשני, ואז הקדוש ברוך הוא יאמר, אם אתם מוחלים אחד לשני, גם אני אמחל לכם. זוהי הדרך הטובה והנכונה.

שקט, אני רוצה ללמוד!

יש סיפור מחריד שקרה בשנים האחרונות. בחור ישיבה שהיה יושב בבית הכנסת בימי ששי ושוקד על התורה, הוא היה אוהב שיש שקט בבית הכנסת, כך הוא יכול להתרכז בלימודו. באותה בית הכנסת היתה מנקה אלמנה, ומשום שלא היה לה מי שישמור לה על הילדים, היתה מביאה אותם איתה לבית הכנסת.

הילדים היו קופצים, הולכים מפה לשם, מדברים בקול, ואותו בחור מנסה להתרכז אך אינו מצליח. כעס הבחור על האלמנה ואמר לה: "אי אפשר ככה, אני רוצה ללמוד, הילדים שלך מפריעים". האלמנה הבינה לליבו, אך לא היו לה הרבה ברירות, "אין לי מה לעשות, אין לי מי שישמור לי על הילדים!" היא אמרה לו. "לא אכפת לי, אני רוצה ללמוד" - השיב הבחור. באותה עת נפלט מהפה של האלמנה משפט קשה, "שלא יהיה לך צער מהילדים".

לאחר כמה שנים הגיע העת, ומידוענו השקדן עמד תחת החופה, ברוך ה' זכה לכלה טובה ובעלת יראת שמים, אלא ששנה נכנסת שנה יוצאת, שנה נכנסת שנה יוצאת, ואין ילדים, "ולחנה אין ילדים". פנו לרופאים שיבדקו, אך לא מצאו שום דבר, אין שום סיבה שלא תלד. ישב הבחור ועשה חשבון נפש, אולי פגעתי במישהו, אולי מישהו מקפיד עלי, ואז נזכר שלפני כעשרים שנה פגע באותה אשה אלמנה.

'וסר עונך וחסאתך תכופר'

הבין הבחור לקראת מה הוא הולך, ידע מה מוטל עליו לעשות כעת. חיפש

העולם הבא שלי הצלתי.²

בערב כיפור מחוייב לתקן הכל

גם מרן בשלחן ערוך בהלכות יום הכיפורים (סימן תר"ו סעיף א') כתב: "עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפסנו. ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו". ולכאורה יש כאן שאלה, הרי אדם שהקניט את חבירו, עבר על איסור דאורייתא של הונאת דברים - "ולא תונו איש את עמיתו" (ויקרא כ"ה, י"ז, ועיין רש"י), אם כן מדוע הלכה זו שייכת ליום הכיפורים, הרי בכל השנה צריך לפייס את חבירו?

המשנה ברורה (סק"א) ביאר, שאף על פי שגם בשאר ימות השנה מחויב אדם לפייס למי שפשע כנגדו, מכל מקום, אם אין לו פנאי - הוא ממתין לפייסו על יום אחר, אבל בערב יום הכיפורים מחוייב לתקן הכל כדי שיטהר מכל עונותיו, כדכתיב: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם". אדם צריך לבוא ליום הכיפורים נקי, בלי עבירות, בלי גזל. אם יודע אדם שיש בידו כסף שאינו שלו, ילך ויחזיר, לא ישאיר אותו אצלו. במדרש אמרו (ויקרא רבה פרשה ל"ג אות ג'): סאה מלאה עונות, מי מקטרג? גזל מקטרג בראש!

לפעמים יש אצל האדם כסף גזול, כסף שאינו שלו, והוא עלול למצוא היתרים וסיבות רבות מדוע הכסף יכול להישאר אצלו, לפיכך מסיים המשנה ברורה: "ועל כל פנים יסדר לפני הרב ומורה צדק העניין בשלמות, באמת ובלא שקר, וישאל כיצד להתנהג. כלל של דבר, כל דבר שבממונו לא יסמוך על הוראתו, כי היצר הרע יש לו התירים הרבה!" - היצר הרע דרכו תמיד לנסות למצוא היתרים, במיוחד אדם שלומד ויש לו ראש חריף, יכול לפלפל ולמצוא היתרים לכל דבר, לכן אסור לאדם לסמוך על הוראתו, אלא ילך לפני חכם ויאמר לו את המקרה, והוא יפסוק את הדין.

אל תאמר פֶּאֶשֶׁר עָשָׂה לִי כִּן אֶעֱשֶׂה לוֹ

לפעמים אדם חושב, כמו שאותי גזלו כך גם אני יכול לגזול, למה שרק אותי גזלו? אבל זה לא נכון! שלמה המלך כבר אמר בספר משלי (כ"ד, כ"ט) "אל תאמר פֶּאֶשֶׁר עָשָׂה לִי כִּן אֶעֱשֶׂה לוֹ, אֶשִׁיב לְאִישׁ כְּפָעֻלוֹ".

במסכת ברכות (דף ה' ע"ב) הגמרא מספרת על רב הונא, שפעם אחת החמיצו לו ארבע מאות חביות של יין. בזמן הגמרא בדרך כלל, כל משפחה היתה עושה יין בבית, לא היו הולכים לחנות וקונים יין כמו היום.³ כשראה רב הונא שהחמיצו לו כל כך הרבה חביות, הצטער, היה שרוי בעצב. אמרו לו החכמים: "למה אתה עצוב? תפשפש במעשיך! תבדוק למה ה' העניש אותך!". אמר להם רב הונא: "וכי אני חשוד בעיניכם? אתם חושדים בי שעשיתי דבר לא בסדר?"! השיבו החכמים: "וכי הקב"ה חשוד בעיניך שיעשה ח"ו דין בלא צדק ומשפט? אם ה' העניש אותך ודאי שיש דבר שאתה צריך לתקן!".

רב הונא קיבל את דבריהם ואמר: "לי לא ידוע על איזה עון מסוים, אולי אתם יודעים עלי איזה דבר שאני צריך לתקן? אם כן תגידו לי ואתקן".

השיבו החכמים: "כן. שמענו שלא נתת לאריס שעבד אצלך, חלק בזמורות הגפן כמו שפסקת איתו!". שמע רב הונא את הטענה והשיב: "נכון, אבל יש לזה סיבה, וכי הוא משאיר לי בכלל משהו מהזמורות? הרי הוא גונב ממני יותר ממה שמגיע לו! לפיכך לא נתתי לו את חלקו".

השיבו החכמים: "בגלל שהוא גנב גם אתה תהיה גנב? הרי זה גזל!". הבין רב הונא וקיבל את דבריהם, וקיבל על עצמו לתקן את הדבר ולהחזיר לאריס את כל הזמורות שמגיעות לו. מסיימת הגמרא את הסיפור ואומרת, יש אומרים שמיד לאחר מכן, חזר החומץ ונעשה יין. ויש אומרים, שנהיה מחסור גדול של חומץ והתייקר החומץ שלו עד שנמכר בשווי של יין. זה הכח של התשובה.

2. א.ה. צאו וראו ענוותנותו וזהירותו של רבנו שליט"א, דהרי הלכה מפורשת היא בש"ע (סי' קמ"ו ס"ב), "כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה אסור לספר אפילו בדברי תורה ואפילו בין גברא לגברא", וכ"ש אדם ששח בדברי חול ובטלה. ועל כגון זה יש להעתיק את דין הש"ע (סי' קכ"ד ס"ז) - גבי השח בעת חזרת הש"ץ, שכתב "וגוערין בו", ולכאורה ודאי יש מקום לומר שה"ה גם גבי השח בזמן קריאת התורה, ואינו חש לכבוד הספר הפתוח, וא"כ ודאי שפיר עבד רבנו שגער באותו אדם, וכל דבריו כהלכה וכשורת הדין, אולם מרוב רגישותו עדיין לא נחה רוחו ולא שקט לבו, עד שקם ופייס את אותו אדם... הגם שכשורת הדין עשה. ומה נענה אנן אבתריה? ואתה דע לך. העורך.

3. אני זוכר שכאשר היינו בחוץ לארץ, אבא לא היה קונה יין מהחנות, היה אומר שהעובדים ביין לא נזהרים באיסור הוצאה בשבת, לכן כל שנה בתקופת הקיץ, אבא היה מביא הרבה ארגזים של ענבים, היינו דורכים עליהם ברגלים, ועל היין הזה היינו מקדשים.

על השני.

דוד המלך, בא שמעי בן גרא
וקילל אותו קללה נמרצת. בא אבישי
בן צרויה ואמר לדוד: "אדוני המלך, תן לי
רשות ואהרוג אותו! הוא מורד במלכות, הוא
חייב מיתה!". השיב דוד: "נִיאָמֶר הַמֶּלֶךְ מֶה לִּי וְלָכֶם
בְּנֵי צָרִיָּה כֹה יִמְלֹל, כִּי ה' אָמַר לוֹ קָלֵל אֶת דָּוִד" (שמואל
ב' ט"ז, י), ה' שלח אותו, העוונות שלי גרמו, לכן אתה לא
צריך להקפיד עליו.

**נשתדל בעזרת השם יתברך להרבות שלום, ובמיוחד בתוך
המשפחה, בין האחים, בין איש לאשתו. "המעביר על מידותיו -
מעבירין לו על כל פשעיו" (ר"ה י"ז ע"א).**

הרב בן איש חי אומר (ש"ר פרשת וילך אות ה'), שלפני תפילת ערבית,
טוב שיכריז הגבאי בבית הכנסת: "רבותי! תמחלו זה לזה". ויאמרו
הציבור: מחלנו, מחלנו, כדי שתתעורר באותה שעה סנגוריא על עם
ישראל.

**ברור לי שאדם שימחל לחבירו - ה' יתנהג איתו באותה מדה וימחל לו.
אמן ואמן.**

וחיפש ולאחר עמל
רב מצא את אותה אלמנה,
יגעת ולא מצאת, אל תאמין! יגעת
ומצאת, תאמין (מגילה דף ו' ע"ב). הגיע
לבית שלה, דפק בדלת, פתחה האלמנה,
שאל אותה: "את זוכרת אותי?", והאלמנה השיבה
ואמרה לו: "לא, לא זוכרת אותך". אמר הבחור: "את
זוכרת שלפני כעשרים שנה היית שוטפת את בית הכנסת
שבמקום פלוני?" והיא אמרה: "כן, זה אני, אני זוכרת".

"אם כך", אמר הבחור, "את זוכרת שכאשר הילדים שלך היו
קטנים, היית מביאה אותם לבית הכנסת, והיה איזה בחור שרצה
ללמוד והוא צעק עליך?", והאלמנה השיבה: "כן, בטח שאני זוכרת,
אפילו אמרתי לו, שלא יראה צער מהילדים!". אמר לה הבחור: "אני
הוא אותו האיש! כבר עברו יותר מחמש עשרה שנה ואין לי ילדים!
עד היום הקללה שלך רודפת אותי! בבקשה תמחלי לי. בבקשה, אני
מבקש סליחה". אותה אשה סלחה לו, מחלה לו בלב שלם, ואפילו בירכה
אותו שבקרוב יזכה לזרע קודש של קימא. ואכן עוד באותה השנה אשתו
התעברה וילדה.

המעביר על מידותיו - מעבירין לו על כל פשעיו

**עבירות שבין אדם לחבירו, אין יום הכיפורים מכפר עד שירצהו! כל אחד
מאיתנו ישתדל למחול לכל אחד, אין שום סיבה להשאיר בלב כעס אחד**

עוד מוסיף הרב: וכן להתבונן בכ"ד דברים המעכבים את
התשובה, שלא יהיה ח"ו אחד מהם דבוק בנו. ולזה צריך
התבוננות גמורה להתבונן בהם ועל ענפיהם.

לפי דרגתו מדקדקים עמו

ומסיים הרב: יש להקפיד בשעות אלה על כל המעשים בין אדם
למקום ובין אדם לחבירו. על כל חלקי הדיבור: לשון הרע, אבק
לשון הרע, ביטול תורה, דיבור חול בבית הכנסת, ובבית המדרש.
כל אחד יודע במה נכשל - כל אחד יודע ומכיר את עצמו, וכל אחד
ואחד ישתדל לקבל על עצמו לתקן את מה שהוא צריך, וישתדל
לתקן היטב, כדי שנכנס ליום הכפורים הבא עלינו לטובה מתוקנים איש לפי
דרגתו ומעלתו. כי לפי דרגתו של אדם כך מדקדקים עמו. ובזכות זאת נזכה
לחתימה טובה אנחנו וכל בית ישראל.

אני לא הייתי יכול להגיד את זה, אבל אמר את זה גברא רבא, הרב יהודה
צדקה זצ"ל. דברים שיצאו מהלב שלו - חייבים להכנס ללב שלנו.
תודה רבה לערוץ קול ברמה, של ידידנו מר צבי עמאר, שייסד אותו ביוזמתו
של מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל. מרן הרב עובדיה היה אומר "הישיבה הגדולה
בעולם זה ערוץ קול ברמה". לפני שהיה קול ברמה אנשים היו שומעים כל
מיני פטפוטים לשון הרע ושקרים, וכל מיני דברים בטלים. וב"ה הם הכניסו
הרבה תורה בעמ"י. אשריהם.

הכרת הטוב לקול ברמה

ואגב, את שם תחנת הרדיו 'קול ברמה', בהתחלה מר עמאר קרא 'קול בְּרָמָה'
- בשווא, כאשר הלך למרן ראש הישיבה וסיפר לו, אמר לו לא טוב 'קול
בְּרָמָה' - בשווא, המשך הפסוק בספר ירמיה (ל"א, ט"ו) הוא לא טוב. אמר
לו: כבר נתתי את השם... אמר לו: אז תשנה את הניקוד. במקום קול ברמה
(בשווא) תעשה קול ברמה בקמץ, וכך נשאר השם הזה עד היום הזה.

המשך מעמ' 1 שראיתי באחד העלונים, מודעה שכתב
הגאון הרב יהודה צדקה זצ"ל, ראש
ישיבת "פורת יוסף" בכתב ידו. **יום ד' תשרי תשל"ו** - כלומר:
לפני חמישים שנה ויומיים! בדיוק. מכתב שהוא עצמו תלה
בישיבה שלו.

וזה לשון המכתב:

בקשה מהלומדים - מה ראש ישיבת פורת יוסף הרב צדקה
מבקש? - **היום ד' תשרי תשל"ו. בשלחן ערוך סימן תר"ג
כתוב בהגה: 'ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו, ולשוב
מהם בעשרת ימי תשובה'.** והיות ורוב הלומדים שקועים בלימוד ואין להם
הפנאי לפשפש במעשים, ועל ידי כך נכנסים ליום הכיפורים בלי הכנה ראויה
- ב"ה הם למדו הרבה תורה אבל זה לא מספיק, כי צריך גם לשבת ולהתכונן
ליום הכיפורים... לפיכך ממשיך הרב צדקה וכותב: **לכן הוחלט בהסכמת רבי
בן ציון הי"ו - רבי בן ציון אבא שאול, ששניהם היו המאורות הגדולים -
לקבוע את היום הזה יום שלישי ד' תשרי, ללימוד מוסר כל היום, להתבונן
היטב על כל המעשים שעשינו במשך השנה, אם יש בהם איזה פגם שהוא,
לדקדק ולחפש היטב ולקבוע גדרים וסייגים להבא - לא רק לחפש ולבדוק
אם יש לי דבר לא בסדר, אלא לקבוע גדרים וסייגים להבא, כדי שבעתיד לא
נכשל עוד פעם.**

מוסר כל היום

ממשיך הרב צדקה וכותב: **לכן אין ללמוד היום שום לימוד, רק ספרי מוסר**
- לא יודע אם אנחנו היינו מסוגלים לזה, גם ה'חצי שעה' של לימוד המוסר
היא לא מספיק חזקה אצלנו. אבל צריך לדעת שהמוסר הוא שיפתח לנו את
העיניים להרגיש ולהתבונן מה שאנחנו צריכים לתקן, כל אחד יבחר לו את
הספר שמתאים לו.

1 א.ה. השיחה נמסרה במוצ"ש פרשת וילך, שבת שובה - אור ל-ו' תשרי תשפ"ו.

זכותו תעמוד לכם ולנו ולכל עמו ישראל בעת ובעונה הזאת.

להתבונן!

ה'מוסר' מלמד אותנו לשים לב להתבונן מה אנחנו צריכים. זה
בדיוק הכוונה של ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה ע"ה
(במכתב שהביא מורנו הרב צמח), להתבונן מה צריכים!

"אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל, וְהָמָּה בִקְשׁוּ חֲשִׁבֹנוֹת רַבִּים"

המשך מעמ' 1 מורנו הרב להשתתף). אבל אני מודה על
האמת שהיה לי שמחה שלא הייתי, כי
לא יכלתי לשאת את זה איך להיות שבת בלי מרן ראש הישיבה
גדול הדור רבי מאיר ע"ה. **אבל אנחנו בוודאי כפופים ונכנעים
לרצונו של הקב"ה**, מה שאנחנו לא מבינים - זה לא מעלה
ולא מוריד. **רצונו של הקב"ה הוא האמת הטוב והישר. וב"ה
שהישיבה ממשיכה בכל עוז ותפארתה, וזו השמחה הגדולה
לפני השי"ת, וזה הנחת הגדולה לפני מרן ראש הישיבה זצ"ל.**

1. עכשיו בכניסה אמרו שהיה איזה משהו (א.ה. במהלך השבת שברו ופגעו במצבת ציונו של מרן רה"י זצ"ל), כנראה זה גויים או משוגעים. כי לא יכול
להיות דבר כזה בעולם, כי ההערצה שיש לרב מכל העם כולו, בארץ ובעולם, אין לה גבול. והיום [אחר פטירתו], עוד יותר הולך ועולה השם שלו, והאהבה
אליו וההערצה אליו, להכיר בגדלות שלו בכל מקצועות ובכל תחומי התורה. בוודאי זה דבר מוזר ולא צריך להתייחס לזה. יש משוגעים. יש ככה בכל דור
ובכל מקום...

שערי תירוצים...

אחרי שהאדם מעורר עצמו ומתחיל לשים לב, בא היצר הרע וכל דבר שאנחנו לומדים - יש לו איזו "תרופה" שיכולה להוריד את האדם, להעביר ראשון ראשון... אחרי שהאדם לומד ומתעורר, מגיע היצר הרע ומביא את אחת "התרופות הגדולות" - התירוצים...

כתוב בתורה בסוף פרשת כי תבוא: "וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם, לֵב לְדַעַת, וְעֵינַיִם לְרֹאֹת, וְאָזְנוֹת לְשִׁמֹּעַ, עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (דברים כ"ט, ג'). לא לב ולא עיניים, שמעתי שיש אומרים שרש"י כתב ברוח הקודש שם באיזה יום זה.

כך כתב רש"י: "שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמ"ש "ויתנה אל הכהנים בני לוי" (דברים ל"א, ט'), באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו, אף אנו עמדתו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר, לא לכם נתנה, לנו נתנה (- באו כל ישראל וצעקו למשה: למה אתה נותן רק לשבט שלך? אנחנו מה? גם אנחנו עמדנו בסיני, גם אנחנו שמענו קול ה' גם אנחנו רוצים את התורה, מחר הם יגידו עלינו שאנחנו לא שייכים לתורה), ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם, "היום הזה נהיית לעם" וגו' (דברים כ"ז, ט'). היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום". אמר להם משה, עד עכשיו ה' לא נתן לכם לב לדעת, ולא עיניים ולא אזניים, אבל עכשיו שאתם עושים "הפגנה" על זה - עכשיו המעשה הזה הוא ההוכחה שיש לכם לב ועיניים ואזניים.

אני בילדותי, שמעתי מזקני גדולי המוסר, שאמרו בשם הדורות הקודמים, שאלו מה החכמה פה? מה הוא ראה שעכשיו יש להם לב ועיניים? תתארו לכם שראש העיר יבוא ויגיד שהשכונה הזאת מהיום ועד יום הכפורים, אחר שיבוא עלינו לשלום פטורים מארנונה, והשכונה השנייה תשלם חצי, והשלישית תשלם את כל הארנונה. מיד תצא זעקה גדולה ומרה, למה ניגרע? למה אלה ככה ולמה אלה ככה. ותתארו לכם שיבוא עיתונאי ויגלה שכל משפחת ראש העיר היא בשכונה הראשונה... אכן נודע הדבר דאגת למשפחה שלך, איזה כותרות וצעקות...

מה פירוש הדברים, כל הארבעים שנה לא היה לכם לב ועכשיו יש לכם לב?!

במקום 'תשובה' נתנו תשובות...

אלא אמרו בעלי המוסר, הם אומרים יסוד שצריך לשים בראש שלנו: אין אדם מתחיל בתיקון עצמו בעבודת ה' עד שמפסיק לתרץ תרוצים. כשיש תירוצים - הוא לא מתחיל. כל זמן שמתרץ תירוצים אין עבודה ואין יראה ואין כלום. מה הם עשו ארבעים שנה? משה היה צריך הרבה פעמים להוכיח את עם ישראל, לפעמים גם כעס עליהם. מה היו עושים? אומרים תירוצים. היו להם תירוצים במקום לעשות תשובה. במקום תשובה, נתנו תשובות...

והנה עכשיו משה סיפק להם 'תירוצ' על הכל ביחד, לקח את כל הספר תורה ונתן לשבט לוי. עם ישראל יכלו להגיד: תודה לך משה רבנו, מהיום אנחנו פטורים, שרויים לכם... הם ילמדו, שבט לוי יעסקו בתורה, ואנחנו 'איש לאהליך ישראל' (דברי הימים ב' י', ט"ז). אנחנו פטורים. אבל הם לא קפצו ולא שמחו על התירוצ הזה, אלא צעקו ואמרו, גם אנחנו שמענו את קול ה' וגם אנחנו עמדנו בסיני, וגם אנחנו רוצים לקבל תורה. שמח משה על הדבר הזה. אתם כבר לא רוצים תירוצים? עכשיו יש לכם לב! אם הפסקתם עם תירוצים סימן שהגעתם, אין תלמיד עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה. ברוך השם.

התירוצים קיימים עוד מברית העולם

אלא מה? גם בזה כל אחד מאיתנו חושב ב"ה אני בדבר הזה בסדר, אני לא מתרץ תרוצים. אבל האמת לא ככה, כי התירוצים האלה מושרשים בטבע האדם. תינוק הולך לגן, הגננת שואלת אותו: למה לא באת אתמול? אמא שלי לא העירה אותי. קודם כל תירוצ... הוא בסדר, הוא לא אשם. וככה כל העולם בלי להרגיש ולהבין.

כבר בחטא הראשון בעולם - אכילה מעץ הדעת, הקב"ה אומר לאדם למה אכלת מהעץ? מה ענה? האשה שנתת לי... אני לא אשם. הלך לאשה, "הנחש השיאני", אני לא אשמה... החטא הראשון מלווה בתירוצים, במקום להודות בהתוודות על האמת, "חטאנו, עווינו, פשענו", מצטערים. אומרים תירוצים... בעונותינו הרבים זה מושקע באדם, ואם לא ילחם אדם בזה מלחמה ממש, היא הולכת ומתגברת על האדם בלי להרגיש, והוא חושב שאין לו תירוצים.

(קהלת ז', כ"ט)

הבעיה הגדולה שמורידה את האדם מן המוסר ומשימת לב ומהתבוננות על מעשיו, זה החשבונות הרבים. מי שיראה את הרמב"ם בסוף סדר זרעים (סוף הלכות שמיטה ויובל, הלכה אחרונה), הוא לקח את הפסוק הזה ולא הזכיר את הפסוק, אבל עשה ממנו כמה משפטים שאדם שקורא אותם לא יכול שלא להזדעזע. הוא ראה בזה דרך להגיע לעבודת ה'. הוא סידר שם וחילק את הפסוק באומנות של הרמב"ם. כי החשבונות האלה הורסים את הכל. במקום שאדם יחשוב מה ה' אלוהיך רוצה מעמך, מה טוב להביא לפני ה', איך צריך ללמוד ולהתפלל. במקום זה עושים חשבונות מה יצא לי, מה אני ארוויח, מה יכתבו עליי... פעם שמעתי באוזניי "אם נעשה החלטה כזו וכזו, מחר יכתבו עלינו כך..." אמרתי לו: זה החשבון? לזה צריכים לכוון את דרכינו לעשות או לא לעשות? מה יכתבו ומה לא יכתבו?!

ועתה ישראל

הפסוק אומר, "ועתה ישראל מה ה' אלוהיך שואל מעמך, כי אם ליראה" (דברים י', י"ב). חז"ל (ברכות דף ל"ג ע"א) שאלו, אטו יראת שמיים מילתא זוטרתא היא. וכולם הקשו ותינוצו תירוצים נפלאים. אבל היה קשה לי, למה צריך שאלה? זה נראה שהפסוק יש בו שני חלקים: "מה ה' אלוהיך שואל מעמך?" - זה השאלה, ואז באה התשובה "כי אם ליראה וכו'". למה צריך לעשות שאלה? יש לנו תרי"ג מצוות, כולם מתחילים בצורה פשוטה, ואהבת את ה', ואהבת לרעך, התורה אומרת מה שצריך, כל ההוראות הנצרכות עשה ולא תעשה. למה כאן הקדים שאלה ואח"כ תשובה?!

חשבתי בזמנו, שאין כאן שאלה ואין כאן תשובה! השאלה לא בשביל התשובה. השאלה הזו צריכה להיות תמיד מול עינינו. זו שאלה שצריכה להיות כתובה באותיות גדולות, ואם זוכרים אותה, מזה מגיעים ליראה ואהבה את ה'.

מה זה ועתה? כל שניה זה 'ועתה'. שנתבונן מה זה ועתה? עכשיו זה 'ועתה'. ועכשיו עבר 'ועתה' הקודם ונהיה 'ועתה' חדש... ועתה - פירוש: עכשיו. תמיד זה ועתה! תמיד הפסוק הזה, השאלה הזו תהיה לפניך. אדם בא להתפלל שחירות, מתעטף בציצית ומניח תפילין, לפני שהוא עושה כל פעולה יעמוד מול עיניו מה ה' שואל, איך ה' רוצה לראות את התפילה שלי, איך ה' רוצה לראות את הברכה שלי. מה אני אחשוב בכל דבר, באכילה בדיבור, בשינה, בכל פעולה. "בכל דרכיך דעהו והוא ישר אורחותיך" (משלי ג', ו'). מה זה 'בכל דרכיך'? תמיד תשים אותו מול עיניך, להתבונן מה הוא רוצה ממך!

איזוהי דרך ישרה

התעוררתי, שאולי בגלל זה, גם רבנו הקדוש בתחילת פרק שני במסכת אבות, גם הלך באותה דרך ומתחיל כך, באותו סגנון. "רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה". הוא הלך בעקבות הפסוק הזה. תמיד רגילים לפרש שהדברים האלו באו בצורת שאלה, אבל לפי מה שפירשנו בפסוק, נפרש גם כאן. רבנו הקדוש הוא לא שואל, אלא אומר זו הדרך של עבודת ה'. תמיד לשים את השאלה הזו מול עינינו, תמיד לחשוב ולהתבונן איזוהי דרך ישרה. או לחשוב את לשון הפסוק או לחשוב את לשון רבנו הקדוש. אלו ואלו דברי אלוהים חיים.

אם נאמץ את זה לעצמנו, הכל ייראה אחרת. התפילה, התפילין, הדיבור. וגם לימוד המוסר ייראה אחרת.

המוסר הוא בשבילך!

יצר הרע יודע, הוא עוקב, אתה לומד מוסר והוא אומר: נו, זה מתאים בדיוק לחבר שלך... אם הוא היה קורא את זה - זה היה טוב בשבילו. אבל אני? אני ב"ה... המסילות ישרים אומר, משל לעיוור שהולך בדרך, ואדם אחד הולך רחוק ומסתכל עליו ורואה לפי הקו שהוא הולך שעוד כמה מטרים מגיע לבור שאין לו סוף, והוא צועק בכל כוחו: אדוני תיזהר! אבל המרחק גדול והעיוור לא שומע. אותו אדם צועק ונפשו יצאה מהפחד שחם עליו, אבל העיוור לא שומע, הולך ושר לו שיר. והוא לא יודע מה מחכה לו המסכן הזה. אומרים בעלי המוסר, האדם לומד מוסר, וכל הרחמים שלו על העיוור, והוא לא יודע שהמסילות ישרים התכוון עליו, שאנחנו העיוורים שהולכים וצריכים להזהר ולפקוח את האוזניים לשמוע את האזהרות, וכל זה צריך שימת לב.

עוד לא מצאתי תירוץ...

כשהיינו ילדים בבית הספר והיינו לומדים גם לימודי חול, למדנו גם צרפתית, והיה שם ספרי קריאה ללמוד דיבור. לפעמים היו שם סיפורים. היה סיפור שם, על אדם אחד שלא היה לו פרנסה ודאג מה יביא לילדים שלו, 'הלוח ילך ובכו'. הגיע לאיזה גינה ופרדס בין הערביים בדמדומי אור וחושך, ומצב רוחו בהתאם... והנה הוא רואה שדה של בצלים. מסתכל ימינה ושמאלה, ראש הבצלים טמון באדמה ולמעלה עלים ירוקים יפים, ורוח נושבת בהם. הוא אמר: אם יכלתי לקחת כמה בצלים... לא לבוא בידים ריקות הביתה. מיד הוא אומר לעצמו: אתה רוצה לגנוב? אסור! והמשיך ללכת.

שוב הוא ממשיך, והוא התחיל לעשות פלפול: וכי בעל השדה הזה יכול לאכול את כל השדה הזה? 'לו יחיה גבר שנין אלפין' לא יוכל לאכול את כל זה... אבל הוא מוכר אותם. דרכם של המוכרים שבחורים רק סחורה טובה כי הקונים בודקים אבל מה שקצת לא טוב זורקים שלא יקלקל להם את הסחורה. אם בין כך ובין כך יזרוק את השדופים, מה אכפת לו אם אקח כמה מאלה שהוא זורק? אני בטוח שזה מותר. 'דודי ירד לגנו' והתחיל לקטוף...

תוך כדי שנכנס אמר: אני עושה לו טובה, אני חוסך לו זמן ועבודה, בוודאי שזה בסדר. היה לו גלימה רחבת ידיים עם כיס מאחור, והתחיל על מנת לברור, אבל הוא שכח והתחיל לקחת את היפים והטובים, 'זכך היה מונה אחת ואחת...' הגיע לאחת ושלושים. שכח להפסיק. בעל הבית עבר וטייל עם הסוס שלו, הוא רואה אדם זר הולך ועושה שם כבתוך שלו. איזה חוצפה זו. דהר עם הסוס שלו, אבל האיש הזה היה כ"כ שקוע ב'מלאכת בורר' עד שלא הרגיש. מיד כשראה אותו תכף נשכב על הארץ והתחיל להתגלגל, ובעל השדה צועק עליו דברים קשים. אמר לו האיש: "מחילה, מה אתה עושה כאן". אותו האיש כעס: אתה אומר לי מחילה, אתה לא מתבייש? אני גנב? אני לא נכנסתי. בעל הבית התרגז ואמר לו: אתה עומד כאן ואומר שלא נכנסת?

אמר לו: אל באפך. תקשיב. אני עברתי שם ברשות הרבים ובאה רוח סערה ודחפה אותי, אתה לא רואה שאני מתגלגל? אמר לו: אה... הבנתי עכשיו. ומי קטף את הבצלים? אמר לו: הדחיפות של הרוח. ניסיתי לתפוס משהו, אבל הרוח גלגלה אותי ויצאו הבצלים. ומי שם אותם בכיס שלך מסודרים יפה? אמר לו על זה עכשיו אני חושב, עוד לא מצאתי תירוץ...

"אם ראית גנב ותירץ עמו" - התירוץ שלו כבר מוכן... אנחנו לא הגענו לאותה

מעלה של אותו שוטה אבל התירוצים שאדם מתרץ לעצמו אם היה מנתח אותם והיה שומע אותם היה מתבייש בהם.

ואנחנו כל אחד ואחד לעצמו הוא מנסה לתרץ ואפילו בדוחק. "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו".

הודאה, חרטה ועזיבת החטא

הרמב"ם אומר שהיסוד הראשון הוא הודאה על החטא, ואז באה חרטה שתהיה חרטה של אמת ואז יכולים להגיע לעזיבת החטא. וכל זה צריך התבוננות. כל שלב מהשלבים האלה לא בא בקלות רק עם התבוננות ועם שלטון על עצמנו להגיע לאמת. "על כן יאמרו המושלים - המושלים ביצרם, בואו חשבונו - בוא נחשב חשבוננו של עולם". לחשב שכר מצווה כנגד הפסדה וכו', ולחשב את הדברים בעמקות באומץ לב בנחרצות באמיתות.

שובה ישראל עד ה'

היום חשבתי מה זה שובה ישראל עד ה' אלהיך? אמרו חכמים גדולה תשובה שמגיעה עד כסא הכבוד. הרי ה' נמצא בכל מקום, וכי אם אדם לא יגיע למעלה זה לא יהיה עד ה'? למטה זה לא עד ה', ימינה שמאלה, איפה שתלך, ה' נמצא בכל מקום. רבי יהודה הלוי אמר: "ממך - אליך אברח", אם אני בורח ממך זה אליך... לכל מקום. מה זה עד ה'? מה הפשט?

אלא "עד השם" - עד שה' יעיד עליו כמו שכתב הרמב"ם, שצריך להיות כוונה עמוקה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא, וזה צריך אומץ ואמת גדולה בלי סוף ובלי שום דחיות ובלי שום לצבוע ולמרוח...

מכסה פשעיו לא יצליח!

כל המריחות וכל התירוצים זה נקרא "מכסה פשעיו". מכסה פשעיו זה עם שמיכה? לא, עם התירוצים והמריחות. הוא לא יצליח. ומודה ועוזב ירוחם - צריך התבוננות ואמת וכוחות אדירים להודות באמת ולהתחרט.

עצם הפחד ושברון הלב שאדם מרגיש מתוך ההתבוננות זה ממתיק את הדינים, זה עושה הכל אחרת לגמרי. בשביל זה נאמר "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה". אפי' מידת הדין מקבלת אותו.

יש לנו עוד קצת זמן והקצת הזה יכול להיות הרבה מאד להשיג בו אם נתבונן ונפעיל את המחשבה. והבא להטהר מסייעין בידו.

ואני מסתכל על מה שהיה ביהדות תונס, איזה גדולי עולם היו שם, איך למדו ולימדו תורה, ומרן ראש הישיבה רבי מאיר זצוק"ל הספיק ללמוד הרבה תורה מאביו ומשאר גדולי רבני תונס, אפילו שהיה צעיר לימים. ואז הוא בא לארץ, וכשראינו את כל הכתבים שלו, ושמענו את השיעורים שלו, הוא נתן כאן דרך. דרך בלימוד התורה, דרך בבקיות ודרך בעיון. העיון שלו היה הפלא ופלא. הוא נתן לכם דרך. ואתם עכשיו ההמשך של מסירת התורה. הוא מסר את נפשו בלימוד התורה, על התלמידים, וב"ה הוא זכה להעמיד אלפי תלמידים, ובהם מאות רבות של גדולי תורה אמיתיים. אנחנו רואים את ספרי השו"ת שכותבים התלמידים, איזה יופי! איזה בקיאות, ואיזה עיון! איך הם יושבים ועמלים בתורה. קיבלתם את התורה ממנו, ותמשיכו את התורה הזו גם לדור הבא. **אלמלא הוא - אני לא יודע איך היה נראה התורה של חכמי תונס**, הוא קיבל את ההמשכיות הזו והעביר אותה הלאה. אם לא - חלילה זה היה משהו אחר. רואים את ההמשכיות בזכותו, וזה הזכות הגדולה שלו, שהוא קיבל תורה ומסר תורה. לכן חשוב מאוד שכל אחד ואחד מכם יראה את עצמו, אתם העתיד של הדור הבא! למדתם תורת אמת מפיו, למדתם בקיאות, למדתם עיון, למדתם איך לומדים תורה. עם כל הכבוד - זה שלומדים גם מספרים של אדם, זה לא דומה שלומדים פנים אל פנים, שומעים שיעורים ואיך הוא מדבר. ובשארית כוחותיו בשנים האחרונות כשהוא היה חולה מאוד, כמה הוא התאמץ להמשיך ללמד וללמד. נמצא איתנו כאן חתנו הגאון הרב **ליאור כהן שליט"א**, שב"ה הרבה בזכותו הוא היה יכול, הוא סעד אותו ותמך, והרבה בזכותו המשיך עד סמוך לפטירתו במסירת התורה. התפקיד שלנו להעביר את זה הלאה לדור

המשך מעמ' 1 כל ההפצה של הסיפורים, של ספרי ההלכה. וב"ה אנחנו רואים המשכיות של תורה בכל העולם. בזה שהקב"ה הכריח אותנו להסתובב ולגייס כספים, יש בזה ב"ה הרבה תועלת.

רבתי, אני נמצא כאן פעם ראשונה ב"כסא רחמים" לאחר הסתלקותו מאיתנו של מרן פאר הדור והדרו מרן ראש הישיבה זצוק"ל [מלבד אזכרת השלושים]. וכפי שאמר מרן הראש"ל הרב עמאר, זה קשה מאד מאד. אני זכיתי כאן בישיבה הקדושה הזאת, למסור שיעורים הרבה פעמים, ותמיד ראש הישיבה כיבד אותנו בנוכחותו, ושמע ודיבר באמצע ונשא ונתן, כמה זה כואב לנו שהוא לא נמצא איתנו. כואב. אבל זה רצון ה'.

מסירת התורה מדור לדור

אני מסתכל על כל פעליו בימי חייו. אתם יודעים, חכמי ישראל תמיד קיבלו תורה מרבותיהם, והם מעבירים את זה הלאה לדור הבא. משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע (אבות פ"א מ"א). כל אחד יסתכל בהקדמה של הרמב"ם בספר משנה תורה, הרמב"ם מפרט את מסירת התורה דור אחר דור. האם יש מישהו שאין לו רבנים, צמח פתאום מקובל גדול - כמו שיש היום לצערנו..., צריך לדעת שרב גדול אמיתי, זה מי שהוא מקבל תורה ומסר תורה לדור הבא. מרן ראש הישיבה זכה ללמוד תורה מגאוני עולם בתונס. גאוני עולם. ואם רק נחשוב לעצמנו, אביו הסתלק לעולמו ונרצח על קידוש ה' כאשר היה בשיא הפריחה שלו, היה אב בית דין, היה תקיף מאוד וחזק מאוד בדיינות שלו.

הבא.

חילול כבוד התורה

אני הזדעזעתי ממש כשהייתי בדרך

לכאן נודע לי על חילול המצבה, חילול הקבר.

נורא ואיום, לא יאומן כי יסופר. זה דבר נורא ואיום.

צריכים לגנות את זה בתוקף. אוי להם לאלו שעשו את

זה, שחיללו את קברו הקדוש של מרן ראש הישיבה. אוי

להם מיום הדין. אני מניח שזה לא יהודים, כי עד כמה שאני

מבין זה נעשה בשבת. אני לא חושב שיש עד כדי כך משהו

משוגע. יהודי שרוצה לחלל - הרי חילול דווקא את הקבר הזה -

ויעשה את זה בשבת? עד כדי כך זה דוחה את השבת? אני לא חושב

שיש משוגע כזה. לכן אני מניח שלא מדובר ביהודים אלא בגויים.

ולכן אני רוצה לפנות כאן אל עריית בני ברק, אל ראש העיר שהוא ידיד

של הישיבה, שידאג להעמיד שומרים בבית הקברות שם. הייתי שם,

בקברו של רבי מאיר, ויש שם עוד הרבה מגדולי ישראל שקבורים שם,

כמה זה חשוב שתהיה שמירה רצופה כל הזמן במקומות האלו, שלא יגיעו

לשם פורעים ויפגעו חלילה בקבריהם של הקדושים הללו. בעזרת ה', ודאי

שכבודו של מרן ראש הישיבה נשאר ברומו של עולם, ולא יעזור לאף אחד

שום דבר. "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם". התורה שלו תמשיך

בע"ה אצל כל תלמידיו, ונזכה בע"ה בקרוב ביחד איתו לראות בביאת גואל

צדק בתחיית המתים. אמן כן יהי רצון.

בעל התשובה הראשון

רבותי, שמעתי בקשב רב את דבריו של מרן הראשון לציון, והוא דיבר

הרבה על תירוצים שאנשים מחפשים לא לחזור בתשובה. אני גם רוצה

לדבר על הנושא הזה, אבל לפני כן אני רוצה להתחיל, בואו נשים לב: מי

היה בעל תשובה הראשון בעולם? לפי דברי חז"ל (בראשית רבה פרשה פ"ד

י"ט), ראובן. "וישב ראובן אל הבור" (בראשית ל"ז, כ"ט). אומרים חז"ל: מהיכן

שב? משקו ותענייתו (הובא בפירש"י). ואמר לו הקב"ה לראובן, אתה פתחת

בתשובה, אתה הראשון שחזר בתשובה, בן בנך הושע בן בארי יפתח בתשובה,

שנאמר: "שובה ישראל עד ה' אלהיך" (הושע י"ד, ב'). וכולם שואלים, איך יכול

להיות? ראובן הוא הראשון שחזר בתשובה? הרי חז"ל (בראשית רבה פרשה

כ"ב י"ג) אומרים, שאדם הראשון פגש את קין, ושאל אותו מה נהיה בדין?

והוא אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. חזרתי בתשובה. אמר אדם הראשון:

אם כ"כ גדול כח התשובה, פתח ואמר: "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות"

(תהלים פרק צ"ב), מלשון להודות על האמת. לפי זה הראשון היה קין, והשני

היה אדם. ראובן זה כבר עבר הרבה דורות, מי יודע מי עוד היה באמצע, אבל

מכסימום הוא השלישי. למה אומרים חז"ל על ראובן "אתה פתחת בתשובה"?

מתי יצר הרע מסית לעשות מצוות?

אני בילדותי למדתי בישיבת "אור ישראל" בפתח תקוה, היה שם ראש ישיבה

גאון וצדיק גאון עולם הגאון הרב יעקב ניימן. היה תלמיד של הח"ח, והיו

לו שיחות מאוד יפות. ושמעתי ממנו שיחה שלימה בנושא הזה. כמדומני

שנכתבה השיחה גם בספרו "דרכי מוסר", אבל מאד בקיצור. הוא הסביר את

הדברים, ממש הוא ירד לנבכי נפש האדם, ואני חושב שיש כאן הרבה מוסר

לכל אחד ואחד מאיתנו. בואו נלך לפי הסדר. קודם כל אנחנו עושים מצוות,

ולצערנו נכשלים לפעמים ועושים עבירות. כמובן כשאדם עושה עבירה, מי

אמר לו לעשותה? יצר הרע שמסית אותו לעשות עבירות. כשאדם עושה

מצווה מי אמר לו לעשותה? אנחנו חושבים שיצר טוב. לא! תתפלאו לשמוע,

שלפעמים יצר הרע לוחץ עלינו לעשות מצווה. כן. מצוות אמיתיות, לא

סתם. הוא רוצה שנעשה מצוות. ואני אסביר לכם איך זה יכול להיות. האדם

הוא מורכב מאוד מאוד. "עקוב הלב", זה נורא. כל אדם עובר בימי חייו את

הלבטים שלו, מלחמה פנימית כל היום. היצר הטוב לוחץ עליו לעשות מצוות,

והיצה"ר לוחץ לעשות עבירות. עכשיו בואו נניח שיצר הרע סוף סוף הצליח

פעם, ואדם עשה עבירה. אדם יש לו מוסר כליות, "אף לילות יסרוני כליות"

(תהלים ט"ז, ז). הוא הולך לישון בלילה, והוא חושב: עשיתי עבירה, וזה

כואב לו, אדם יר"ש שעשה עברה זה כואב לו, הנשמה שלו מתחילה לבכות

ולייילל, רשע! מה עשיתי, פגמתי בך, איך עשיתי דבר כזה?! והוא מתייסר. מה

עושים עכשיו? עשיתי עבירה. מה עושים אחרי שעושים עברה ח"ו? חוזרים

בתשובה. היצה"ר לא מסכים שאדם יחזור בתשובה. הוא עושה את הכל

שאחר שאדם עשה עבירה, למנוע ממנו את התשובה, אבל מה? יצר הרע

נמצא בבקשה. האדם שבור ורצוף מהעבירה ורוצה לחזור בתשובה. מה עושה

יצר הרע? נותן שוחד לנשמה של האדם, נותן לו לעשות מצווה. תעשה מצווה,

ככה הוא מרגיע את המצפון שלו. תעשה מצווה והעיקר אל תעשה תשובה.

למה? כי אם נעשה חשבון נפש אמיתי, אם אדם עשה עבירה ואח"כ עשה

מצווה, מה רשום לו במאזן שלו? עבירה ומצווה. והוא יעשה עבירה ואח"כ

יעשה מאה מצוות, מה רשום לו? מאה מצוות ועבירה. המצווה לא מכבה את

העבירה, היא לא

מוחקת אותה, העבירה

נשארת. הדבר היחידי שמוחק

לגמרי את העבירה, זה תשובה. אם אדם

עושה תשובה מאהבה - מהפך את העבירות

למצוות. זה יצה"ר לא מוכן. הוא עושה מאמץ

עליון שהאדם יעשה מה שלא יהיה, רק שלא יעשה

תשובה.

אני אתן לכם דוגמא, מצוות הצדקה. הרבה אנשים נותנים צדקה להרגיע את המצפון שלהם. הם עושים דברים לא טובים ויודעים שזה לא בסדר, ואז להרגיע את המצפון הם נותנים צדקה. משהו פעם אמר לי שבארה"ב יש בתי יתומים והקירות רשום את השמות של הנדיבים, משהו אמר לי שהנדיבים בעיקר זה ה"מאפיונרים". למה? הם עושים יתומים... ובונים בתים ליתומים להרגיע את מצפונם. ורואים את זה על כל צעד ושעל, איך זה נכון שאדם להרגיע את המצפון, משתמש בעיקר במצווה הזאת של הצדקה. היה איזה יהודי אחד שתרם סכום גדול של כסף כאשר הקמתי את בית המדרש "חווה דעת". היה יהודי יקר מאד שכל ימיו לא ידע מה זה דת. הוא היה אוהב ת"ח, מכבד מאד ונדבן, אבל לא היה שומר תורה ומצוות. ואהבתי אותו מאד וכאב לי עליו, והשפעתי עליו, תתחיל עם מצוות תפילין, וב"ה האיש הזה הניח תפילין עד יומו האחרון. אבל בהתחלה זה היה קשה. יום אחד הוא מצלצל אליי, אומר לי: אתה לוחץ עליי הרבה להניח תפילין, עכשיו באו ארגון תרמתי חמישים זוגות תפילין ליתומים... אמרתי לו: תזכה למצוות, אבל מה זה קשור? אמר לי: מה יותר טוב, שאיש אחד יניח תפילין או חמישים? אני לא אניח, אבל בזכותי יניחו תפילין. אמרתי לו: אין שום קשר, אתה צריך, וגם חמישים. אבל זה לא במקומך, וזה לא פוטר אותך. ולחצתי עליו וב"ה הוא הסכים. אבל רואים איך אנשים מחפשים איך לא לעשות תשובה, מחפשים כל דרך. ולפעמים המצווה היא המעכבת את התשובה. זאת אומרת שזה חשוב מאוד לעשות מצוות - אבל לא במקום תשובה.

לעשות תשובה גם עם קיום מצוות גדולות

לפי זה בואו ונסתכל. מה קרה לפני שראובן הלך לעשות תשובה? הוא שומע שהאחים רוצים להרוג את יוסף, "וישמע ראובן ויצליהו מידם ויאמר לא נכנו נפש, ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם", והתורה מעידה: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (בראשית ל"ז, כ"א כ"ב). הוא עשה מצווה ענקית - הצלת נפשות, אוי לנו מה היה קורא לכל המשכיות עם ישראל אם הם היו הורגים את יוסף. הוא עשה מצווה כ"כ גדולה לכאורה. אח"כ המצפון נרגע, בכל זאת ראובן הולך ועושה תשובה אחרי שהוא עשה מצווה. זה נקרא פתחת בתשובה, זה אדם שהתגבר כ"כ על היצר מתוך קדושה, התעלות של קדושה זה דבר גדול.

קין לא קיים מצוות, הוא עשה עוון, אין שום דרך אחרת אלא לעשות תשובה. גם אדם הראשון היה חייב לחזור בתשובה. מה יכול לעשות? היה לו רק מצווה אחת ולא קיים אותה, הפתרון היחיד, אין שום דרך, חוץ מתשובה. זו תשובה מאולצת. זה לא בעל תשובה אמיתי. אצל ראובן שהיה ראש השבטים "כוחי וראשית אוני" (בראשית מ"ט, ג'), לעשות תשובה - בשבילו זה פתחת בתשובה.

"לשם יחוד" של ראובן לפני עשיית החטא

אבל יש דרך אחרת להסביר את הדברים, לפי מה שאמר קודם מרן הראש"ל. באו נחשוב. לעשות תשובה על עבירה שהיא ודאי עבירה. שאין לה שום הסבר ותירוץ, שחור ולבן כמו שאומרים, אז עושה תשובה. אבל יש עבירות שאנשים לא מקבלים כ"כ בקלות שהם עשו עבירה. בואו נחשוב מה קרה אצל ראובן. יעקב אבינו מגיע לחרן, כתוב בפסוק: "ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה" (בראשית כ"ט, ל"ז). מה זה ועיני לאה רכות? אומרים חז"ל (הובא בפירש"י), שהבריות היו אומרים: שתי בנות ללבן, שני בנים לרבקה, הגדולה לגדול והקטנה לקטן. לאה היתה יודעת שהיא מיועדת לעשיו הגדול, כולם אומרים לה: זה 'מאפיונר' רשע מרושע. והקטן הוא גדול הדור יושב ולומד. לאה היתה בוכה על מר גורלה כל הזמן. יעקב מגיע, ואף אחד לא ידע בהתחלה שיעקב יקח שתי נשים, "ויאהב יעקב את רחל" (בראשית כ"ט, י"ח). ואחרי שבע שנים, סוף סוף הוא הולך להתחתן. "ויהי בבוקר והנה היא לאה" (שם כ"ה). ואז לבן אומר לו, עוד מעט תקח גם את רחל. "ויאהב גם את רחל מלאה" (שם ל'). זאת אומרת, ליעקב יש שתי נשים, והחשובה בעיניו שהוא אוהב אותה, זו רחל. "וירא ה' כי שנואה לאה" (בראשית כ"ט, ל"א), היתה אשה מסכנה. כל אשה רוצה שבעלה יאהב אותה, ק"ו שבעלה הוא עמוד התורה וגדול הדור. "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה". היא יולדת בן ונותנת לו שם: "ראובן" - כי ראה ה' בעניי כי עתה יאהבני אש"י" (שם ל"ב). את כל הכאב של כל מה שקורה בינה לבין בעלה, היא שמה בשם של הבן. אולי סוף סוף

עכשיו בעלי
 יאהב אותי. יולדת בן
 שני, "כי שמע ה' כי שנואה" (שם)
 ל"ג) - שמעון. לוי, "הפעם ילוה אישי
 אלי" (שם ל"ד). בכל השמות היא שמה את
 הדבר הזה שכואב לה, שהיא האשה שיעקב לא
 מתייחס אליה, יעקב אוהב את רחל. היא יולדת שישה
 בנים, הבנים מתחילים לגדול. בכל משפחה, הילדים
 מתייחסים טוב למה שקורה בבית, והילדים של לאה רואים
 אבא אוהב את האשה שניה. יש לה גם בן - יוסף, ואבא אוהב
 אותו כי הוא הבן של רחל. אבא לא אוהב אותנו כי אנחנו הבנים
 של לאה.

מהסיפור הזה קרה מכירת יוסף. כולנו יודעים. חז"ל (שבת דף י' ע"ב)
 אומרים שאדם צריך להזהר לא להטיל קנאה בין הבנים, איזה דבר נורא
 קרה מכירת יוסף בגלל הקנאה שהיתה כאן. אבל לקנאה היה בסיס, הם
 רצו להתקרב לאבא שלהם, אבל "וישראל אהב את יוסף מכל בניו" (בראשית
 ל"ז, ג). ואז קרה אסון ורחל נפטרה. רחל היתה צדקת, אמה רחל, אמה של
 כולנו. בוודאי שהבנים של לאה היה להם צער נורא על הסתלקותה של רחל,
 אבל הם חשבו שעכשיו לכל הפחות הגיע הזמן שאמא שלנו - לאה, תהיה
 עכשיו האשה הראשונה של יעקב, כי אין יותר רחל. עכשיו לאה תפוס את
 המקום הראוי לה. ואז הם רואים שיעקב לוקח את המיטה של בלהה שפחת
 רחל. איזה כאב הרגיש ראובן באותה שעה! עד כדי כך? לא רק שרחל היתה
 צרה לאמי, עכשיו השפחה שלה תהיה צרה לאמי? להקדים את בלהה? הוא
 הלך והחליף את המיטות. נחשוב לעצמנו, מה הוא חשב כשהוא עשה את
 המעשה הזה? הוא היה בטוח שהוא עושה מצווה, אמא שלי בצער, אני יכול
 לעמוד מנגד ולראות את הצער של אמא שלי? כיבוד אמ, כואב לי על אמא
 שלי! בטח אמר "לשם יחוד" כשעשה את זה. העלה על דעתו שהוא עושה
 עבירה? הוא היה בטוח שהוא עושה מצווה.

בא יעקב ומוכיח אותו, ואומר לו, שמה שהוא עשה - זה על פי ציווי של
 הקב"ה, על פי השכינה. וכשראובן רואה שהוא טעה, הוא הולך ועושה תשובה.
 ראובן לא בא ואמר: רגע, מה זאת אומרת אני עשיתי עבירה? בכלל עשיתי
 מצווה. תתוכח איתי שזה לא מצווה, אבל ודאי שזה לא עבירה, וגם אם כן
 התכוונתי למצווה, הכוונה שלי היתה טובה. היו לו תירוצים בלי סוף. אבל הוא
 לא חיפש תירוצים, הוא לבש שק ועשה תענית וחזר בתשובה. זה "אתה פתחת
 בתשובה".

קין רוצח, זה שחור ולבן, אין לו מה להגיד. איזה תירוץ יש לו? לאדם הראשון
 היה תירוץ, אשתי אשמה... יופי, אבל בסה"כ הקב"ה ציווה עליך ולא קיבלת.
 אז זה תשובה מאולצת, אין פה הרבה מה לדבר. עבירה. זה ברור מאוד
 שמדובר בעבירה, זה לא אפור ולא כחול, זה שחור משחור. לעומת זאת,
 ראובן שהלך וחזר בתשובה במעשה כזה שהיה לו כ"כ הרבה תירוצים, זו
 תשובה אמיתית.

לעשות תשובה גם כשיש תירוצים

מצד שני, בואו נתבונן על ההיפך. האחים של יוסף היו בטוחים שהם עושים
 מצווה כשהם מוכרים את יוסף. הוא מספר לשון הרע, ושיתפו את הקב"ה
 בדינם. כשהם יורדים למצרים הכל משתבש. "איולת אדם תסלף דרכו ועל
 ה' יזעף ליבו" (משלי י"ט, ג). "מה זאת עשה אלהים לנו" (בראשית מ"ב, כ"ח).
 עד שיוסף בא ומוכיח אותם תוכחה נמרצת, "אני יוסף, העוד אבי חי" (שם
 מ"ה, ג). ואז עמדו מבוישים ונכלמים כשהם רואים שהם טעו.

בואו נסתכל על דוד המלך. חז"ל (שבת דף נ"ו ע"א) אומרים: כל האומר דוד
 חטא אינו אלא טועה. לגבי חטא בת שבע. מה היה שם? קודם כל דוד היה
 נביא קדוש, איש אלהים, כתב לנו את ספר תהילים ברוח הקודש, הוא ראה
 שבת שבע תהיה אשתו, ושהוא יביא ממנה בן שישב על כסאו. אומרים חז"ל
 (שבת שם): כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. בת שבע
 היתה גרושה, היא לא אשת איש. אוריה החיתי היה חייב מיתה. אבל החטא
 שלו, שהיה לך לדונו בסנהדרין, לא לשלוח אותו להיהרג במלחמה, אלא
 לדונו בסנהדרין. זאת אומרת שדוד היה בטוח, כמו ראובן, שזה רצון ה'. זו
 אשתי, והיא מיועדת לי, היא לא אשת איש והכל בסדר. ואז הקב"ה שלח
 אליו את נתן הנביא, ונתן מספר לו את כל סיפור כבשת הרש, "ויחר אף דוד".
 דוד כועס, ואומר: "חי' כי בן מות הוא האיש העושה את הדבר הזה. ויאמר
 נתן אל דוד אתה האיש, ויאמר דוד אל נתן חטאתי לה'. ויאמר נתן אל דוד
 גם ה' העביר חטאתך לא תמות (שמואל ב' י"ב ה' - ז'). נשב ונחשוב,
 דוד המלך כשנתן הנביא בא ואומר לו: "אתה

האיש", יכל

לומר לו, חוצפה!

איך אתה ככה אומר לי? אני

עשיתי על פי השכינה, וזו אשתי,

ומותר לשאת אותה. הייתי חייב לשאת

אותה, עשיתי מצווה ולא עבירה. תירוצים בלי

סוף היה לדוד. אבל ברגע שהוא שומע שהנביא

אומר לו אתה האיש, מיד מה הוא אומר? חטאתי לה'.

אבי מורי מרן הרב עובדיה, כשהיה מדבר בימים אלו של
 התשובה, היה רגיל לדבר על התשובה של דוד המלך, ואמר
 רעיון נפלא בשם הגאון מוילנא. כתוב "חטאתי לה'", יש פסקה
 באמצע הפסוק, המשמעות שלה שקרה כאן דבר נורא ואיום. מה
 קרה? דוד המלך לימד אותנו איך מתוודים, "חטאנו עם אבותינו
 העוונים והרשענים" וכאן דוד אומר רק חטאתי. אומר הגאון מוילנא,
 דוד כ"כ נשבר ליבו, הקב"ה שולח לו נביא להגיד לו אתה בן מוות, אתה
 האיש. נשבר ליבו ומתחיל להתוודות, ואומר "חטאתי לה'", והשתתק.
 לא יכל להמשיך. עד שבא להמשיך, הנביא כבר קיבל נבואה מה': "גם ה'
 העביר חטאתך לא תמות" (שם י"ג). וזה נרמז בפסוק, שדוד אומר, רבש"ע,
 "חטאתי אודיעך ועונוי לא כיסיתי" - רציתי להמשיך עוונתי, "אמרת אודה
 עלי פשעי, ואתה נשאת עוון חטאתי סלה" (תהלים ל"ב, ה'). רציתי להמשיך
 את הוידוי, אבל כבר אתה נשאת את עוון חטאתי סלה. דוד המלך לא הסתפק
 בזה.

לחזור בתשובה מאהבה

אנחנו הספרדים נוהגים לומר כמה פרקי תהילים לפני ברוך שאמר,
 אחד הפרקים זה מזמור נ"א בתהילים. אני לא יודע איך אפשר לומר את
 המזמור הזה בלי לבכות. רואים כמה ליבו של דוד נשבר לאחר המקרה
 הזה. דוד מתחנן: רבש"ע, "השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני"
 (תהלים נ"א, י"ד), אהבת אותי קודם ואני רוצה שתחזור לאהוב אותי. "אל
 תשליכני מלפניך, רוח קודשך אל תיקח ממני" (שם י"ג). הוא מתחנן, רבונו
 של עולם, תאהב אותי כמו קודם, פגמתי, טעיתי, אני מתחנן שתסלח לי.
 איזו תשובה זו, איזו גדלות עצומה זו, לחזור כך בתשובה. כמה מוסר
 צריכים ללמוד מהתשובה הזו.

אסכם את מה שאמרתי היום. דבר ראשון, מצוות זה חשוב מאוד, אבל
 בשום פנים ואופן לא יתכן שהמצוות יבואו במקום תשובה. המצוות לא
 מכבות את העבירות, אנחנו תמיד צריכים לעשות חשבון נפש, "סור מרע"
 לפני "עשה טוב". קודם לעשות תשובה, וגם כמובן לעשות מצוות. והדבר
 השני, בואו נתבונן במעשי הגדולים, נסתכל על ראובן ועל דוד המלך, לא
 לחפש תירוצים! אני תמיד אומר שמתירוצים לא נהיים תלמידי חכמים.
 בחורי ישיבה יושבים ולומדים, אבל אם בחור קם מאוחר, מה יעזור
 תירוצים? מתירוצים לא תהיה ת"ח. כמה צריכים לשבת ולהיות אמיתיים
 עם עצמנו, ולהשתדל להתחזק ביראת שמיים, כל אחד יקח את הדברים
 לתשומת ליבו. והחי יתן אל ליבו.

אני רוצה לברך קודם כל את התלמידים והבחורים והאברכים היקרים
 של ישיבת "כסא רחמים", ואת הבוגרים של הישיבה הקדושה, שימשיכו
 את דרכו של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל, ובעזרת ה'
 "זרח השמש ובא השמש", שאחיו הגאון הצדיק רבי צמח שליט"א
 ימשיך בהנהגת הישיבה, וימשיכו להצמיח מכאן עוד הרבה גדולי ישראל,
 תלמידי חכמים מופלגים, וזכותו תגן עלינו. אני מברך את כולכם שבע"ה
 תעלו מעלה מעלה בתורה ויראת שמיים.

אני רוצה להצטרף למה שאמר הגאון רבי צמח, על רדיו קול ברמה.
 למעשה מי שדחף מאד בזמנו לייסד את הרדיו הזה, היה אבא צוק"ל.
 הוא מאוד רצה שיהיה הרדיו הזה, ואני שמח מאד שהם מתמקדים הרבה
 בהפצת תורה. אז תודה רבה לרבי צבי עמאר, ומנכ"ל הרדיו רבי אריאל
 דרעי, שמגדילים תורה הרבה מאוד, שעות רבות של תורה בכל יום,
 אשריהם ואשרי חלקם.

אני מברך גם את כל הציבור ברחבי הארץ ששומעים את השיעורים ברדיו.
 יהי רצון שנזכה כולנו להיכתב ולהיחתם בספר צדיקים וחסידים, בספר
 מזונות ופרנסה טובה, גאולה וישועה, ובע"ה ישועה לכל עם ישראל,
 כל החיילים יחזרו בריאים ושלמים לביתם, כל תלמידי הישיבות יזכו
 להמשיך ולשקוד על התורה, עולם התורה ימשיך מעלה מעלה וישגשג
 יותר ויותר, בכמות ובאיכות בע"ה. וגם כל החטופים יחזרו לביתם בע"ה.
 זה תלוי בנו, אנחנו נשב ונלמד תורה, והתורה מגנא ומצלא, בע"ה נזכה
 לגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון.

עורך: הרב שילה סעדון, הרב אלעזר חדאד הגהה וביקורת: הרב יהושע כהן. עורך ראשי: הרב י. מ.

י"ל ע"י: ישיבת "כסא רחמים", ניתן להשיג את העלון: a0733718074@gmail.com ליצירת קשר: 0533-121357

